

NOAH
Friends of the Earth Denmark

ÅRSBERETNING
2008

Forord

Finanskrisen var ordet på alles læber i en stor del af 2008. Efter en årrække med drønende vækst i forbrug og boligpriser blev dette året, hvor tilliden til finanssystemerne og det utæmmede marked led et knæk. Det burde være godt nyt for miljøet at få lagt en dæmper på forbruget. Desværre har de fleste politikere, der har ledt efter veje ud af finanskrisen, opfordret til at slippe spareskillingerne løs, så vi kan få "gang i hjulene" igen.

Det viser med al tydelighed, at Verden er spundet ind i en usund forestilling om vækst som en forudsætning for udvikling. Derfor er det ikke så mærkeligt, at 2008 blev året, hvor en ny NOAH-gruppe, NOAH Modvækst, der arbejder med vækstproblematikken og alternative samfundsmodeller, så dagens lys. Læs mere om NOAH Modvækst i denne årsberetning.

Finanskrisen har ikke ramt NOAH. På trods af pressede privatbudgetter har en række privatpersoner givet store gaver til NOAH, og det er en helt uundværlig støtte til vores arbejde. Vi takker for bidrag af enhver størrelse.

NOAHs bestyrelse

Jesper Hostrup Hansen

Lise Fogh

Pernille Hagedorn-Rasmussen

Denne beretning er vedtaget på NOAHs ekstraordinære generalforsamling d. 24. juni 2009.

Generalforsamlingen genvalgte til bestyrelsen Jesper Hostrup Hansen (formand), Lise Fogh samt Pernille Hagedorn-Rasmussen.

Forsidebillede: Vinderfoto i FoEI's fotokonkurrence 2008 i kategorien "Building Towards the Future". Fotograf: Julius Mwelu, Kenya. Se alle billederne på <http://www.foei.org/en/get-involved/photo/the-2008-photo-competition>.

NOAH og FoE

NOAH er det danske medlem af **Friends of the Earth International** (FoEI), som er en verdensomspændende sammenslutning af selvstændige miljøorganisationer. Med 70 nationale organisationer og 5000 lokalgrupper er det verdens største græsrodssammenslutning. I fællesskab arbejder organisationerne med presserende miljømæssige og sociale sager, og søger samtidigt at være katalysatorer for en udvikling mod bæredygtige samfund. Læs mere på www.foei.org.

De 30 europæiske medlemmer er desuden organiseret i **Friends of the Earth Europe** (FoEE), der hovedsageligt beskæftiger sig med EU-spørgsmål. Læs mere på www.foeeurope.org.

COP14 i Poznan, Polen

NOAH havde flere aktivister med på klimakonferencen i Poznan i december 2008. FoE Europe forsøgte med flere aktioner at råbe politikerne op og gøre opmærksom på, at der er behov for forpligtende tiltag og øjeblikkelig handling for at imødegå klimacændringerne.

Til stede i Poznan var også Young Friends of the Earth Europe, som er et netværk for unge aktivister. Netværket er i hastig fremgang og omfatter ungdomsorganisationer i hele Europa.

Energi og klima

Klima SOS

Klima SOS er en kampagne for en klimalov om bindende årlige reduktioner i udledningen af drivhusgasser. Den danske klimakampagne er en del af den storstilede europæiske klimakampagne "The Big Ask" som Friends of the Earth-netværket lancerede i 17 lande i Europa i 2008.

Klima SOS er en ny form for kampagne, hvor NOAH henvender os til borgerne for at få dem til at opfordre 'deres' folketingsmedlem til at støtte en stærk klimalov, der kan sætte en fast ramme om energi- og klimapolitikken i de næste mange år. I 2008 så vi netop, at der blev lavet en energiaftale, uden at den indeholdt en beregning af, hvor mange millioner tons drivhusgasser, den vil spare klimaet for. Så er det svært at vide, hvad effekten er. Klima SOS' forslag om en klimalov med bindende årlige reduktioner vil netop sætte klimaspørgsmålet i centrum og gøre politikken målbar.

Klima SOS bygger på, at reduktionen i udledning af drivhusgasser skal styres med årlige bindende mål. Målsætningerne skal ledsages af tilsvarende tre-års budgetter for CO₂ og de andre drivhusgasser. Og det skal dokumenteres i årlige rapporter over for Folketinget og offentligheden, hvordan målene holdes. Samtidig skal loven sikre, at energiforsyningen baseres på vedvarende energi inden 2050.

Processen omkring Kyoto-målsætningen og de efterfølgende klimaforhandlinger i FN og EU har været et lærestykke i, hvordan regeringer sætter klimahensynet til

side til fordel for "politics-as-usual", og virksomhederne følger efter med "business-as-usual".

Klima SOS-kampagnen tager udgangspunkt i FN's klimapanelers rapporter om problemets omfang – og i EU's målsætning om, at stigningen i den globale gennemsnitstemperatur ikke må overstige 2 grader celsius. Klima

<p>Skriv til et folketingsmedlem. Vælg helst et navn fra din valgkreds. Hvis du ikke kan vælge her og nu, så sæt kryds ____ , så vil Klima SOS vælge et folketingsmedlem fra din valgkreds. Skal det være fra et bestemt parti, så angiv det her: _____</p> <p>Klima SOS overbringer postkortene til det enkelte folketingsmedlem.</p> <p>Kære _____, MF</p> <p>SOS! Det hæster med at få bremsset klimaforandringerne. Som et rigt land med stor udledning af drivhusgasser pr. indbygger og som vært for klimatopmødet i 2009 må Danmark gå foran. Jeg opfordrer dig til som folketingsmedlem at støtte Klima SOS' forslag om en klimalov med et bindende reduktionsmål for udledningen af drivhusgasser på 6 % år for år.</p> <p>Med venlig hilsen (underskrift)</p> <p>.....</p> <p>NAVN ADRESSE POSTNR. BY EMAIL</p> <p>☐ Jeg vil gerne have kampagnenyheder pr mail (kan altid afbestilles)</p>	<p>porto 5,50 kr.</p> <p>Klima SOS Miljøbevægelsen NOAH Nørrebrogade 39, 1. tv. 2200 København N</p> <p>KONTAKT KAMPAGNEN Tlf. 70 22 30 66 kontakt@klima-sos.dk www.klima-sos.dk www.thebigask.eu</p>
--	---

SOS regner baglæns herfra – og tager som en forudsætning, at især de rige lande ikke kan blive ved med at bruge 'løvens part' af de fossile brændsler. Ifølge NOAH's beregninger skal vi reducere vores udledninger med i størrelsesordenen 6 % årligt. Vi har spildt dyrebare 10 år uden at gøre nok. Kuren bliver skrappere, jo længere vi venter. Men det kan gøres. Og det skal gøres.

Trafik / Bæredygtighed

NOAH klager over Statoil-reklame

I januar 2008 indsendte NOAH en klage til Radio- og TV-Nævnet over Statoils reklame for Bio95-benzin, som indeholder 5 % bioethanol.

NOAH skrev i klagen, at sammenstillingen af speak og billede i reklamen må betragtes som manipulerende, idet det overordnede budskab fremstår som om Bio95 er et miljøvenligt produkt. Bilister med en "grøn samvittighed" får det indtryk, at de med sindsro kan køre i deres bil, hvis bare de fylder Bio95 på tanken.

Alle rettigheder forbeholdt Statoil

Men der mangler generelt godkendte videnskabelige undersøgelser, der belyser hele livscyklus for produktion, distribution og anvendelse af agrobrændstoffer (bioethanol og biodiesel). NOAH gør i den forbindelse opmærksom på, at den norske forbrugerombudsmand har forbudt Statoil at kalde bioethanol for grøn benzin, og mener ikke, at reklamefilmen eller radioreklamerne opfylder kravet om, at reklamers indhold skal være hæderligt, sandfærdigt og udarbejdet med behørig social ansvarsfølelse.

Brevet slutter med en opfordring til Radio- og tv-nævnet om at gribe ind overfor denne reklamering. NOAH mener ikke, at Bio95 på nogen måde må markedsføres som et "grønt" produkt, hverken i æterbårne, elektroniske eller trykte medier.

En person i en en-bilshusstand forårsager 3 gange så stort et CO₂-udslip udslip som en person uden bilrådighed.

En person i en flerbilshusstand forårsager 5 gange så stort et CO₂-udslip som en person uden bilrådighed.

Kilde: Bilisme og miljø. Rapport fra Danmarks Miljøundersøgelser 1998.

Modvækst

Modvækst-gruppen blev dannet i kølvandet på Danmarks Sociale Forum i efteråret 2007, hvor der blev afholdt en workshop med titlen: *Ud af vækstens vold!* På denne workshop opstod ideen om, at danne et netværk, der skulle genrejse en debat om vækstens ødelæggende væsen. Ca. 30 mennesker skrev sig på en adresseliste og i starten af 2008 besluttede vi at danne et sådant netværk, at kalde os for Mod-vækst samt at blive en gruppe under NOAH.

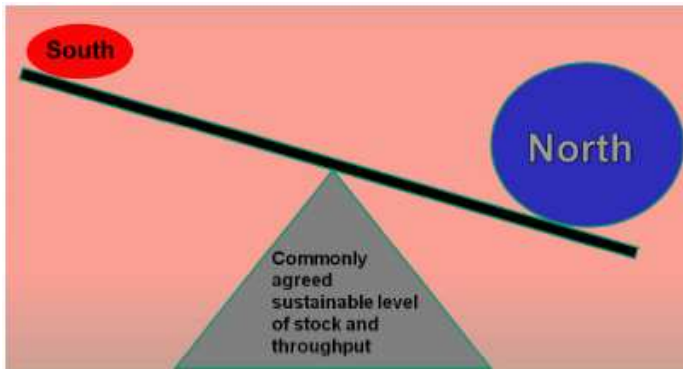

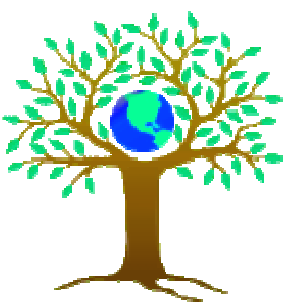
Figure 2: Balancing the world economy on some mutually agreed sustainable level of consumption by de-growing economies in the north, while allowing some more growth in the south.

Formålet med Modvækst er som sagt at genrejse en kritisk debat om væksten ødelæggende konsekvenser – ikke alene for natur og miljø, men også for sundheden, fællesskabet og demokratiet. Denne kritik kan imidlertid ikke stå alene, men må følges op af både visioner og konkrete praktiske veje til et samfund uden vækst – dvs. et liv i balance med naturen udenfor os selv såvel som indeni os selv.

Da vi gik i gang med at afsøge den aktuelle vækstdebat gik det hurtigt

op for os, at vi ikke stod alene. Vi fandt således ud af at tilsvarende initiativer fandtes i mange andre lande – og at Danmark slet ikke var et foregangsland, tværtimod. I f.eks. Frankrig, Italien og Spanien fandtes der f.eks. modvækst-grupper med mange tusinde medlemmer, egne tidsskrifter og adskillige års erfaring på bagen. Derfor besluttede vi at forsøge at arrangere en international workshop under European Social Forum i Malmø i efteråret 2008. Det blev en stor succes med over 200 deltagere fra mange lande og en meget intens debat. Ved dette arrangement fik vi dannet et europæisk modvækst-netværk.

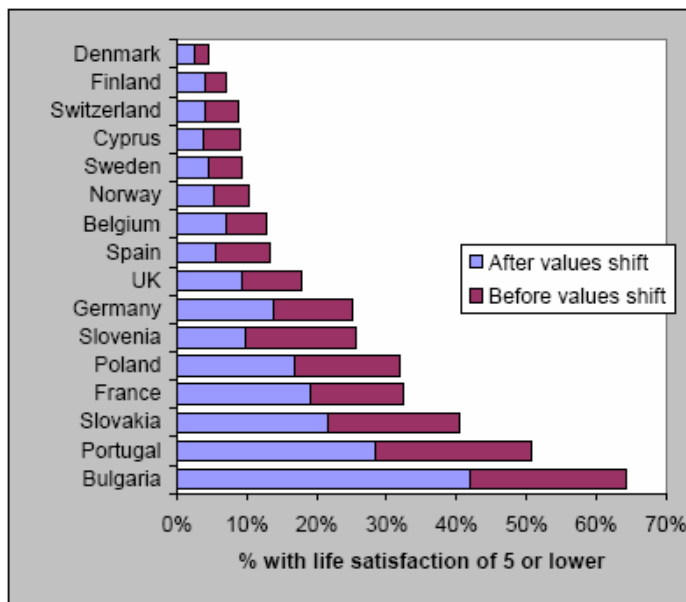
Siden har vi i det danske netværk nedsat en række arbejdsgrupper, som på hver sin måde kan bidrage til at udbrede budskabet. Vi har således etableret en antologi-gruppe, der arbejder på at udgive en kritisk debatbog om væksten, en studiekredsgruppe, der samler og diskuterer diverse vækst-kritiske tekster, en aktionsgruppe, der forsøger at komme ud i aktivistiske sammenhænge og en hjemmesidegruppe.

Men, det skal det nok komme. For der er desperat brug for en vækst-kritisk debat, hvilket finanskrisen blot endnu en gang har bekræftet. For den er jo udtryk for et eklatant sammenbrud for vækst-økonomien og hele den tænkning, som denne er indlejret i. Problemet er imidlertid, at hele den etablerede elite er som besatte af denne tænkning og derfor desperat forsøger, at genskabe betingelserne for fortsat vækst. Det gælder stort set også for hele det politiske spektrum fra højre til venstre – hvor man forsøger at overbyde hinanden med

forslag til, hvordan væksten kan kick-startes igen.

Og dog lyder der nye stemmer i debatten – oven i købet fra helt uventede kanter. F.eks. har en officiel regeringsnedsat engelsk kommission for bæredygtig udvikling her i foråret 2009 udgivet en rapport med titlen: *Prosperity without growth!* Heri udtrykkes en radikal kritik af vækstparadigmet og der peges på nødvendigheden af at forfølge en helt ny kurs. Så vi står ikke alene med vores synspunkter i Modvækst-gruppen. Tvcærtimod synes flere og flere stemmer at istemme den samme type kritik. Indtil videre er Modvækst imidlertid blot en lille spire, men vi vil gøre vores til at vækstmodstanden kommer til at vokse i fremtiden!!

MODVÆKST

Billeder på dette opslag stammer fra rapporten "Economic De-growth for Ecological Sustainability and Social Equity" – konferencerapport fra møde om modvækst i Paris i april 2008. (<http://events.it-sudparis.eu/degrowthconference/en/appel/Degrowth%20Conference%20-%20Proceedings.pdf>)

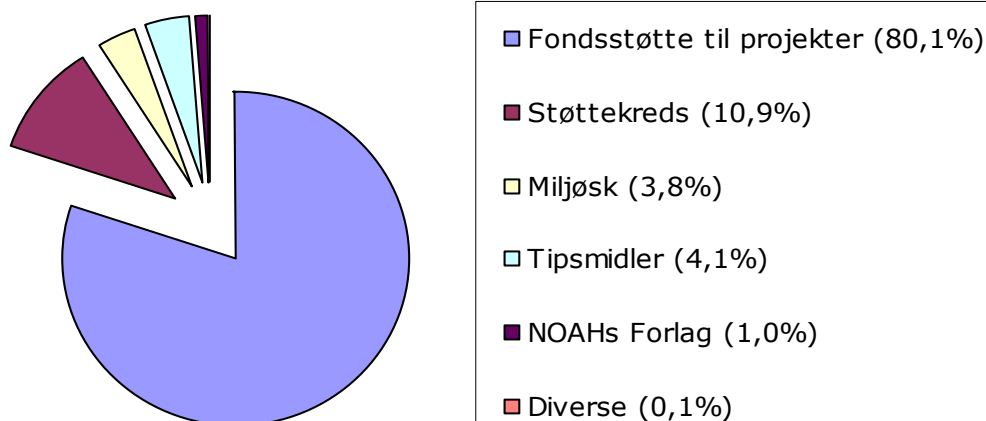

NOAHs økonomi i 2008

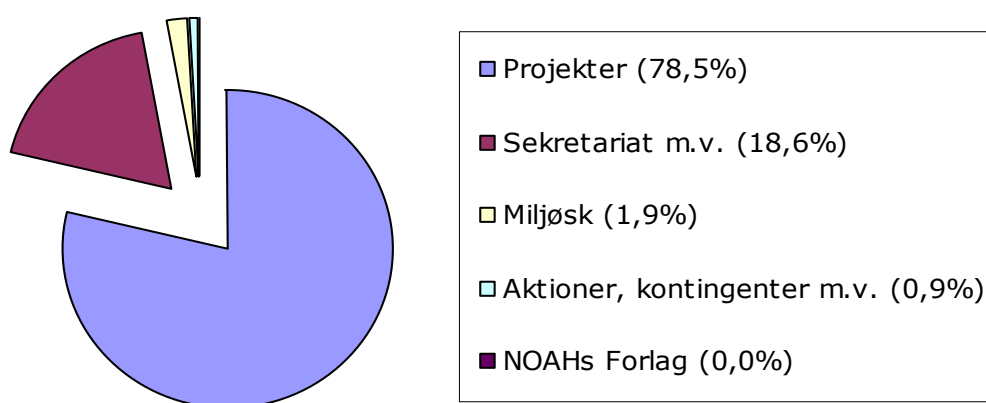
For første gang i flere år havde NOAH et underskud i 2008, men kun et lille et (ca. 5.500 kr). Underskuddet var ventet og skyldes hovedsageligt lønudgifter til sekretariatet, som ikke var dækket af projektmidler.

Projektmidler udgør en større og større del af NOAHs økonomi. I 2008 havde vi 10 projekter kørende. Læs mere om projekterne på næste side.

Indtægter 2008: kr. 1.808.198

Udgifter 2008: kr. 1.813.738

Kopi af revideret regnskab kan rekvireres på NOAHs sekretariat.

Projekter i gang i 2008

Bæredygtig skovdrift i Ghana

I samarbejde med FoE Ghana arbejder NOAH for at engagere vigtige aktører og støtte nabolandsbyer til produktionskovområder i at arbejde mod en bæredygtig skovforvaltning i Ghana. Der er bevilget penge i 2008, men arbejdet er først gået i gang i 2009.

SOS Klima

NOAH deltager i FoE Europe's kampagne "Big Ask", som handler om at skabe et folkeligt pres for at få politikerne til at vedtage en klimalov. Projektet afsluttes i 2009.

Agrofuels DK – Social Forum

NOAH stod for en workshop om agrofuels (drivmidler fremstillet af landbrugsprodukter) på Det Sociale Forum i København i efteråret 2008.

FoEE klimakampagne

Der er stor behov for undervisning om klima og energi i folkeskolen. NOAH tilbød i 2008 gratis undervisning til skoler, og et stort antal skoler to imod.

Europapolitisk debat

Projektet sigter på at skabe folkelig debat om EU og miljøet, især med henblik på klimapolitik. Der har undervejs i projektet været flere debatarrangementer om klima, kulstoflagring m.v.

Luffart og EU

Projektet, der blev afsluttet i starten af 2008, sigtede mod at vise de skadelige virkninger af luffart i EU. Projektet indebar bl.a. en konference i samarbejde med Dagbladet Information.

Capacity Building

I årene 2008-2010 deltager NOAH sammen med FoE-grupper fra Sverige, Finland, Polen, Storbritannien, Holland, Tyskland og Schweiz i et projekt, der skal gøre os stærkere og mere effektive som organisationer.

Affald og U-lande

Projektet sætter fokus på affald, både hjemme og i den tredje verden. Et undervisningsmateriale med titlen "Affald overalt – blandt rige og fattige" bestående af fotos og en elektronisk lærervejledning lægger op til diskussioner i folkeskolens ældste klasser.

Feeding and Fueling Europe

Projektets mål er at skabe politisk opbakning til et moratorium for udvikling af agrofuels, samt at påvise de negative virkninger af dansk landbrugsproduktion og af anvendelsen af GMO (genmodificerede organismer). Projektet udføres i samarbejde med FoE Europe.

Klimaundervisning af synshæmmede

Projektet handler om at indtale lydfiler til NOAHs Klimasider.

Affald overalt

Et undervisningsforløb for 3. til 6. klasse om affald i Danmark, Brasilien og Mozambique.

Affald er ikke bare affald. Først bliver råstofferne udvundet. De bliver forarbejdet til en vare. Varen bliver solgt i en forretning. Den bruges. Den bliver smidt i skraldespanden. Og den bliver til affald. Varens livscyklus kan ændres, og selv små elever kan gøre en indsats derhjemme og på skolen. Hvis flere sodavandsdåser bliver genbrugt, kan det betyde, at der skal produceres mindre nyt aluminium, og at der bliver produceret mindre affald. Det samme gælder, hvis mobiltelefonen får lov at leve lidt længere, før den bliver smidt ud. Eller hvis den bliver genbrugt i stedet for at blive sendt til et affaldsforbrændingsanlæg.

“Affald overalt – blandt rige og fattige” sætter fokus på samspillet mellem kritisk tilgang, kommunikation, kreativ tænkning og samarbejde. Det sker gennem tekster med baggrundsviden til læreren og eleverne, 32 illustrative billedkort og tre videosekvenser samt mere end 40 forslag til øvelser.

Andre nyere udgivelser

NOAH ønsker med dette debathæfte at lægge op til en diskussion af vores livsstil i forhold til målet om bæredygtig udvikling. Da 1. udgaven af én jord udkom i 1999, satte vi nogle mål op for år 2010 og år 2030. Mål for nedsættelse af ressourceforbruget, som skulle opfyldes, hvis vi skal være på sporet af en bæredygtig udvikling. Når vi ser på, hvordan det er gået siden, viser det sig, at vi i år 2007 knap nok er begyndt at nedbringe vores ressourceforbrug. I dag bruger vi mere jern og aluminium, mens vores CO₂-udledning er begyndt at falde - dog ikke så meget, som det burde. På transportområdet bliver CO₂-udledningen ved med at stige.

Miljøsk nr. 49: Det åbne land

Danmark er i dag som et nylavet patchworktæppe. Tæppets brune lapper repræsenterer landbruget, som i dagens Danmark udgør hovedparten af det åbne land. Det er kritisk, fordi det konventionelle landbrug uden tvivl er en af de største trusler mod naturen i det åbne land. Landbrugets udledning af enorme mængder næringsstoffer og pesticider er med til at true hele naturtyper som eksempelvis heden og til at gøre store dele af det åbne land uegnet som levested for en lang række planter og dyr.

Dette temanummer af Miljøsk ser på hvordan det åbne land i dag forvaltes af brugere, lovgivere og myndigheder.

Miljøsk nr. 50: Havet som ressource

En oktobernat i 1986 indtræf en hændelse, der vendte op og ned på forvaltningen af havene omkring Danmark. En række danske hummerfiskere kom

for første gang i land med døde eller slappe hummere, og det første bevis på iltmangelen i de danske farvande var en realitet. Hændelsen blev vist på landsdækkende TV og satte en redningsaktion i gang med henblik på at redde vores fælles havmiljø.

Allerede nogle måneder efter blev den første vandmiljøplan vedtaget med pres fra det dengang grønne flertal i regeringen. Siden er Vandmiljøplan II og III kommet til, og udledningen af kvælstof og fosfor er reduceret. Men reaktionen er symptomatisk for vor tids små og store miljøkatastrofer: vi griber ikke til handling før katastrofen indtræffer, uanset hvor god mening det vil være at lave forebyggende indgreb.

Vi har i dette temanummer valgt at sætte fokus på havets ressourcer, for på den måde at bidrage til debatten om et ofte overset økosystem, hvor ukritiske mærkningsordninger, manglende politisk vilje og uansvarlige supermarkedskæder synes at sætte dagsordenen. Vi håber samtidig, at der ikke skal endnu en katastrofe til, for at gøre opmærksom på, at den bæredygtige forvaltning af havene er et fælles ansvar.

NOAH

Friends of the Earth Denmark

Sekretariat: Nørrebrogade 39, 1., 2200 København N
Tlf.: 3536 1212, fax: 3536 1217
E-mail: noah@noah.dk
Hjemmeside: www.noah.dk